వైతరణికి టూ, అటూ

"ఇది పూర్తిచేసి ఇవ్వండి" అంటూ నర్సు వెంకట్రావు చేతికి ఏదో ఫారాల నిచ్చింది.

పూర్తిచేసి ఇచ్చాడు.

వార్డ్‌బాయ్ కాబోలు, మేడమీది నుండి దిగి వచ్చాడు. వాడిని నర్సడిగింది. 'ఒకటో నెంబరు బెడ్ ఖాళీ అయిందా?'

వాడు నవ్వాడు. 'భోజనం అయ్యాక కాని వెళ్ళరట!'

నర్సుకు కోపం వచ్చింది; కాని బయటికి కనపడ నివ్వలేదు.

వెంకట్రావ్‌కు ఏదో చెప్పబోయింది; ఇంతలో సిక్కు డాక్టరు ఒకడతడువచ్చి ఏదో చెప్పసాగాడు. పేషంటు ఎవడికో మందులూ మాకులూ చెప్పాడు. అవన్నీ చార్టులో రాసుకుంది నర్సు.

ప్రక్కనేవున్న వార్డులోంచి ఒక పేషంటు నెమ్మదిగా నడుచుకుంటూ వచ్చి–'బెల్ ఎన్నిసార్లు నొక్కినా వార్డ్‌బాయ్ రాడేమిటమ్మా'అని విసుక్కున్నాడు.

'ఇప్పుడే పంపిస్తాను. మీరు పదండి' అని వెంకట్రావు వైపు తిరిగింది ఆమె.

'ఒంటిగంట దాటాక కాని మీకు బెడ్ ఖాళీ కాదు.'

'ఫరవాలేదు లెండి.'

'మీకు బ్లడ్, యూరిన్ పరీక్షలన్నీ—'

'అయిపోయాయి. నేను సాయంత్రం అయిదు గంటలకు వస్తే సరిపోతుందా? '

నర్సుమొహంలో పెద్దరిలీఫ్: 'ఓ యెస్, ఆ పాటికి బెడ్ సిద్ధంగా వుంటుంది.'

ఆస్పత్రినుండి బయటపడ్డాడు వెంకట్రావు; అతడితోబాటే లక్ష్మి.

వీధిలో ఎండ....అరె.......ఆస్పత్రి లోపల వుండగా ఎండనుకూడా గమనించలేదు....

కళ్ళుపొడిచే జులై నెల ఎండ...బర్రు బర్రుమంటూ కార్లూ, టాక్సీలూ ఆటోరిక్షాలు వెళ్తున్నాయి. మిట్టమధ్యాహ్నం వేళకూడా జనానికి ఇంత అర్జెంటు పనులేమిటి వుంటాయో? ఆ ప్రక్కనే వాడెవడో ఒక బండి మీద పెట్టుకుని రొట్టెలు, గుగ్గిళ్ళు, అన్నము—అమ్ముతున్నాడు. సెనగల గుగ్గిళ్ళు దాన్ని 'ఛోలే'—అంటారీ ఢిల్లీలో. నల్లటి గుగ్గిళ్ళ శరీరం మీద నగల్లాగ ఎర్రటి టొమేటో ముక్కల్ని పచ్చటి పచ్చి మిరపకాయలను అలంకరించాడు. చూస్తుంటే నోరూరేటట్లుంది....కాని వాడు ఎడమచేత్తో ముట్టుకోవడం...

ఎడమచేయి అనగానే భోజరాజు తన సింహాసనంమీద భవభూతిని ఎడమవైపు, కాళిదాసును కుడివైపు కూర్చోపెట్టుకోవడం గుర్తుకొస్తుంది. ఆ తర్వాత వాళ్ళిద్దరూ కలిసి పూర్తిచేసిన శ్లోకం గుర్తుకొస్తుంది. పాపం భవభూతి ఎప్పుడూ లెఫ్టే! కాళిదాసు ఎంతయినా 'కల' వాడే ...

ఇంతకూ ఏం చేయడం – ఇంకా మూడు గంటలసేపుంది. రేపు ఆపరేషను ! అంతా గమ్మత్తుగా వుంది. 'ఈ నడిబజారులో నేడు నిటారుగా నడిచి వెళ్తున్న తాను రేపు అడ్డంగా ఆపరేషను టేబిలు మీద.... !

అలా దారిన వెళ్తున్నవాడి నెవరినయినా ఆపి—'మేష్టారూ! మీకు తెలుసూ—నాకు రేపు ఆపరేషన్ జరగబోతుందని—' అనిచెబుతే వాడేమను కుంటాడు? ఎవడో పిచ్చివాడు అనుకుంటాడా? ఏ పావలా డబ్బులకోసమో ఎత్తులు వేస్తున్నాడు అనుకుంటాడా?

వెంకట్రావు ప్రక్కనే లక్ష్మి నడుస్తూంది. ఎప్పుడూ గలగల మని మాట్లాడుతుండేది, చాలా మౌనంగా నడుస్తుంది.

సాధారణ పరిస్థితులలో కాకుల్లా వాగేవారికి అసాధారణ పరిస్థితుల్లో నోరు మూతపడిపోతుంది. ఎంచేత....భయం?

భయం!

ఎందుకు భయం? ఏమవుతుందో....ఎట్లా అవుతుందో....'గూటిలో చిలకేదిరా అన్నా' అన్నట్లు అయిపోతుందేమోనని భయం....

భయం ఎందుకుండాలి, బాధ వుండాలి గాని....

మిత్రుడు కావచ్చు, తల్లి కావచ్చు, మొగుడు కావచ్చు—ఈ జీవితపు రైలుబండిలో ఎన్నో పెట్టెలుండగా ఒకే పెట్టెలో పక్క పక్కనకూచుని, ఒకరి కొకరు సన్నిహితమై ఇన్నాళ్ళు ఇన్నేళ్ళు పయనించామే, ఇంత దగ్గరయ్యామే – అలాంటిది ఇప్పుడు విడిపోయామే అన్న బాధ వుండాలి. ఈ సాన్నిహిత్యం, ఈ స్మృతిపుంజం, ఈ మాధుర్యం ఇవన్నీ అబద్ధా లేనా - ఇక ముందెన్నడయినా కలిసేమా, మళ్లీ కలిసి పయనించేమా - అన్న బాధ వుంటుంది కాని....భయం ఎందుకు—

అవును మరి భయమే....చేతిలో వున్నది, వున్నది అనుకొన్నది, తనది అనుకున్నది జారిపోతుంది అనగానే భయమే....అందుకనే కాబోలు - 'ఏదీ నాది కాదు' అన్నభావాన్ని అలవర్చుకోమంటుంది మన మతం. బుద్ధుడు చెప్పిందీ అదే కదా...ఆశయే దుఃఖానికి కారణం.

ఎవరెన్ని చెప్పినా భర్తకు రేపు కడుపులో ఆపరేషనంటే ఇవాళ దిగులుగా వుండని భార్య ఎవరు...

'ఏం లక్ష్మీ! దేనికయినా సినిమాకు వెళ్దామా....'

బిత్తరపోయి చూచింది లక్ష్మి.

'ఇంగ్లీషుదయితే అయిదున్నరకల్లా అయిపోతుంది–' పొడిగా, వింతగా, ఏమిటో బాబూ మీ ధోరణి నా కర్థం కాదు -- అన్నట్లునవ్వింది.

ఆటోరిక్షా ఎక్కి 'రివోలి' చేరారు.

సినిమా పేరు 'బ్లో అప్' అందమైన సినిమా. ఒక ఫోటోగ్రాఫర్ జీవితంలోకి వచ్చిపడిన అపరాధ పరిశోధన -- విశాలమయిన పచ్చటి బయళ్ళు – వేగంగా పరుగెత్తే కార్లు – అడుగడుక్కీ గగుర్పొడిచే కథా సంవిధానం.

ఇంటర్వెల్‌లో అయిస్‌క్రీము తిన్నారు. లక్ష్మి మౌనం అట్లాగే కులాసాగా వుంది. అసలు, సినిమానయినా చూచిందో లేక ఏ వెంకటేశ్వరుడికో ప్రార్థనలు చెప్పుకుంటూందో –

అయిదున్నరకు ఆస్పత్రి చేరారు.

నర్సుల గదిలో –

ఆ తెల్లటి యూనిఫారాల్లో నవ్వుతూ వుండే నర్సులందరూ ఒక్కలాగే కన్పిస్తారు.... కాని మధ్యాహ్నం మాట్లాడిన ఆమె లేదు. వెంకట్రావ్ బెడ్‌సంగతి అడగ్గానే పెద్దనర్సు కాబోలులు చెప్పింది -- 'రెండింటి నుండి మీకోసం వెతుకుతున్నాము –'

మేడమీదకు నార్డుబాయ్ తీసుకువెళ్ళాడు.

స్పెషల్ వార్డు.

ఉన్న అయిదు మంచాల్లో ఒక దానిని చూపించాడు. దానిమీద ఎవరో, అవతలిమంచంమీది రోగులకోసం వచ్చిన విజిటర్స్ కూర్చుని వున్నారు. లేచారు.

గదిలో అంతమందీ ఇటు తిరిగిచూశారు. కొద్దిగా ఇబ్బంది – అన్పించింది. వెళ్ళి కూచున్నాడు వెంకట్రావ్. లక్ష్మి మంచం చివర కూర్చుంది. లక్ష్మి పాలిటికి ఇది యమధర్మరాజు ఇంటర్వ్యూ గదిలా వుంది కాబోలు....ఆమె వదనాకాశంలో కారుమేఘాలు తిరగ సాగాయి.

ఆవెబ్బెట్టుతనాన్ని బద్దలు గొడదామని బలవంతంగా ఏదో మాట్లాడాడు లక్ష్మితో -- మిగతావారి భాష వేరు గనక కొంత రక్షణ.

కాస్సేపటికి ఆ గదిలో తానూ ఒకడిని అనిపించినాక వెంకట్రావు అట్టూ యిటూ పరికించాడు.

కిటికీ నానుకుని, ప్రక్కమంచంమీద గళ్ళపైజమా శాస్త్రీ, పెళ్ళాం లందిస్తున్న ఆపిల్‌ముక్కల్ని తింటున్నాడు. నవ్వుకుంటున్నారు వాళ్ళిద్దరూ తమ్ము చూచేనా?

తన కాళ్ళవైపు గది మధ్యగా మొహం కనబడలేదు. ముక్కులోకిపెట్టిన రబ్బరుగొట్టం కదులుతున్న మనిషి...అతడికోసం ఎంత పరివారం! ఆమూల ఎడమవైపు కట్లెన్లు దాస్తున్న వ్యక్తికి ఏమి జబ్బో?

అదే కుడివైపుగా ఏటవాలుగా పడుకునివున్న మనిషి బాగానే వున్నట్లున్నాడు. భార్యతో మాట్లాడుతున్నాడు.

గది మధ్యనున్న పేషెంటు తాలూకు దజనున్నర శాస్త్రీలలో ఒక వెడల్పాటి హిడింబి ఇహ వుండబట్టలేకపోయింది; అడిగింది.

'ఏమిటి మీ జబ్బు --'

గదంతా వెంకట్రావు జవాబుకోసం ఎదురుచూస్తూంది... !

అతడికి ఒళ్ళు మండింది. 'ఏదోలెండి...'

హిడింబి వూరోర్కోలేదు. 'అంటే ?'

'రేపు ఆపరేషన్ !'

వెంటనే అటుతిరిగి దవణా బువణా అంటూ పంజాబీలో తమవాళ్ళకు అనువదించి చెప్పింది - పాపం, ఆడా, మగా అందరికీ పెద్దసమస్య తీరి పోయినట్లయింది. మామూలు గందరగోళంలోకి పడ్డారు.

వాళ్ళందరికీ తాను క్రొత్త అన్న ఫీలింగ్ పోతేగాని బాగుండదు.

గంట మ్రోగింది; విజిటర్లు వెళ్ళిపోవాలి.

దిగులు లక్ష్మి కళ్ళల్లోకి ద్రవించింది. కన్నీటి నాపుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తూంది.

'వెళ్ళిరానా'

'వెళ్ళిరా'

'జాగ్రత్త'

'ఏమీ ఫరవాలేదు-డాక్టరు చెప్పాడు కదా-రేపీపాటికి ఆపరేష నయిపోయి హాయిగా వుంటుంది-'

లక్ష్మిపాలిటికి ఈ ఇరవైనాలుగ్గంటలూ ఇరవైనాలుగు యుగాలు.

వార్డుబాయ్ అరుస్తున్నాడు....'వెళ్ళండి-వెళ్ళండి.'

వెళ్ళలేక, వెళ్ళలేక-

వెళ్ళింది లక్ష్మి.

విజిటర్లు తగ్గారు....మధ్య మంచమాయన బాపతువాళ్ళు నలుగురుండి పోయారు. ప్రక్క మంచంమీద గళ్ళపైజామావాడి భార్య కులాసాగా

సెలవు తీసుకుంది. కుడిప్రక్క ఆ మూల పేషంటు భార్య ఎపుడో వెళ్ళిపోయింది; వాడేమో సిగరెట్లు ఊది పారేస్తున్నాడు. ఆ మూల ఎడమ ప్రక్క కర్టెను వెనక మనిషికి విజిటర్స్‌లేరా ?

ఈ గదిలో తన సహచరుల పూర్వాపరాలు తెలుసుకోవాలి.... వెధవ కుతూహలం.

దీపాలు వెలిగాయి. కిటికీలోంచి బయటకు చూస్తే చీకటి. బయటి ప్రపంచమంతటా రోగంలాంటి, భయంలాంటి చీకటి.... ఆస్పత్రి లోపల దేవుడి గుడిలోవలె వెలుతురు... అది వేరు ప్రపంచం, ఇది వేరు ప్రపంచం. అక్కడ మనిషి మీద ఎన్నో పొరలు, తెరలు, హోదాలు, గోడలు పేరుకుని వుంటాయి. ఇక్కడ ఆ ఉల్లిపొరలన్నీ లేచిపోగా మనిషి పునాదులు కనపడతాయి.

ఇందాక విజిటర్లు, ఆ గోల, ఆ వాతావరణం వేరు. ఇప్పుడీ వాతావరణం వేరు. పాటకూ పాటకూ మధ్య నిశ్శబ్దంవలె ఎంత ప్రశాంతంగా వుంది ! ఆమధ్య మంచం వాడి మనుషులు ఇంతమంది వుండకపోతే ఇంకా ఎంత బాగుండును–

నర్సు వచ్చింది. నోరు తెరవమంది. తెరిచాడు వెంకట్రావు. ధర్మామీటర్ పెట్టింది. నిముషం తర్వాత తీసింది, చూచింది. మళ్ళీ నోరు తెరవమంది. ఔన్సుగ్లాసుతో ఏదో మిక్చర్ గొంతులో పోసింది... అయింది ప్రారంభం ! ఇష్టా యిష్టాలున్న వ్యక్తిలా కాక, ఆదేశాలు పాటించవలసిన చిన్న బిడ్డలా జీవితం మొదలయింది. మార్పు తమాషాగా వుంది.

నర్సు చెప్పింది 'మీకీ పూట ఉత్త 'సూప్' ఇస్తారు. త్రాగండి. రేపొద్దున ఆపరేషన్...తెలుసుగా ?'

వెంకట్రావు గంగిరెద్దయ్యాడు.

'ప్రొద్దున్నే 'ఎనిమా' ఇస్తారు. మంచినీళ్ళుకూడా తాగడానికి వీలు లేదు.'

మళ్ళీ గంగిరెడ్డు.

అవతలి మంచం దగ్గరకు వెళ్ళింది నర్సు.

కాస్సేపటికి వార్డ్ బాయ్ వచ్చాడు. 'ఆపరేషన్‌కు తయారు చేయాలి మిమ్మల్ని' అన్నాడు. మంచం చుట్టూ తెరలు పెట్టాడు. పది నిముషాల తర్వాత వాడు వెళ్ళిపోయాడు.

సూప్ వచ్చింది. బాగాలేదనిపించింది. ఇంటి దగ్గర హాయిగా లక్ష్మితో పాపలతో కబుర్లాడుతూ కూర్చుని పప్పు, కూరా, ఆవకాయ, పెరుగు వేసుకుని అన్నం తిన్నట్లుగా వుంటుందా....అయినా రేపల్లామాడాలి కదా....గడ గడ తాగేశాడు సూప్‌ని.

చదువుకుందామని తెచ్చిన 'పార్కిన్సన్' తీశాడు. పదిపేజీల తర్వాత మూసేశాడు. ఈ వాతావరణానికీ పార్కిన్సన్ వ్యంగ్యానికీ పొత్తు కుదరడంలేదు.

పైజమా వాడి నడిగాడు — 'మీకు ఏదన్నా ఆపరేషనయిందా?' పైల్సట....ఆపరేషనయి పది రోజులయిందట....రేపో ఎల్లుండో ఇంటికి వెళ్ళిపోతున్నాడట. ఆమాట డాక్టర్ ఇవాళ సాయంకాలమే చెప్పాడట. అందుకనే కాబోలు ఇందాక ఈ దంపతులు హాయిగానవ్వుకుంటున్నారు... వాడి పేరు గాంధీట ... .చావ్‌డీ బజార్‌లో ప్రింటింగ్ ప్రెస్సుందిట. వెంకట్రావ్ నెమ్మదిగా వివరాలు సేకరించాడు.

కాళ్ళదగ్గిర గది మధ్యగా వున్న ముసలాయనకు తీవ్రమయిన గుండెపోటుట.

ఆ మూల ఎడమవైపు కట్టెన్లవతలాయనకు ఫ్రాక్చర్లుకాక నానా రకాల బాధలూ...

అటు కుడివైపు వేంచేసియున్న ముఖర్జీగారికి గుండెపోటు.

రెండు గుండెపోట్లు, ఒక నానాజాతి సమితి, ఒక మాజీపైల్సు ఒక కడుపొప్పిటు – ఇదీ ఆ వార్డు కంపోజిషన్....ఎవరినయినా ఆధునిక చిత్రకారుడికి ఈవార్డుని వివరించి చెప్పి నైరూప్యచిత్రం ఒకటి రచించమని చెపితే, పికాసో 'గుయెర్నికా' కాకపోయినా ఆ కోవకు చెందినది ఒకటి పుట్టునా?

ఏవేవో, దోమల్లాంటి ఆలోచనలు...దీపం వుంటే నిద్ర పట్టదు...కాని ఇక్కడ దీపాలార్పమని ఎట్లా అడగడం....అసలే కొడిగడుతున్న వత్తుల్లాటి ప్రాణాలున్న చోటు....

మధ్య ముసలాయన బంధువులు ఏవో రొట్టెలూ అవీ నంజుళ్లతో సహా హాయిగా తింటున్నారు. అ హిడింబి, పాపం, ఆయన భార్యట....పేరు మార్చాలి....అయినా ఆయనకంత జబ్బుగావుంటే వీళ్ళలాగ షడ్రసోపేతంగా తాపీగా భోజనం చేస్తున్నారే! సయిస్తుందా ?

ఇంటిదగ్గర లక్ష్మి భోజనంచేసి వుంటుందా....వుండదు....పిల్లలు అడుగుతారు 'నాన్న ఏరీ'...ఏం చెబుతుంది లక్ష్మి....

డాక్టర్ గుప్తా వచ్చాడు. తిన్నగా వెంకట్రావు మంచం వద్దకే వచ్చాడు.

'ఎట్లా వున్నారు?' పొట్టనొక్కి చూశాడు.

'ఏమీ ఫరవాలేదు. రేపొద్దున్న అన్నీ సరిపోతాయి' అన్నాడు. ఆయన నవ్వుతూ మాట్లాడుతుండడం చూస్తుంటేనే చాలు, సగం వ్యాధి పోతుంది.

అడపా దడపా ఏదో వస్తుండేదికాని అసలొక్కసారే వచ్చింది అంత తీవ్రమయిన కడుపునొప్పి. గుప్తాయే చూచాడు. పరీక్షలన్నీ చేయించాడు.

ఎక్స్‌రే తీయించాడు. 'డ్యుయోడినంలో వ్రణం కొద్దిగా ఒకమూల వుంది, అది తీయించేస్తే మీకేగొడవా వుండదు. ఏమంటారు.'

'వోకే'

సర్జరీవార్డ్‌లో ఖాళీలులేక రెండు వారాల తర్వాత రమ్మన్నాడు.... ఆనాటినుండి డా॥ గుప్తా అంటే అభిమానం. ఆవిషయం ఆయనకుతెలుసా, లేక ఎందరో రోగులలో తానొక్కడా – పై జామాగాంధీ పలకరించాడు 'ఇంటికి వెళ్ళడం గురించి ఆలోచిస్తున్నారా ఏమిటి ?' – అని నవ్వాడు.....అదృష్ట వంతుడు!

ఆ మాటనుకోగానే తనకే ఆశ్చర్యం వేసింది.

నవ్వగల్గడం అదృష్టమా, రేపో ఎల్లుండో ఇంటికి వెళ్ళిపోవడం అదృష్టమా...అయినా ఇట్లాంటివాటన్నిటికీ అతీతుడు అనుకుంటున్న తన కట్లా అన్పించడం ఏమిటి? మనసు మెట్లు దిగుతున్నదా ఏమిటి; గుండెలో తనతత్వం కాని దానికి' చోటు లభిస్తున్నదా ఏమిటి?

'గుడ్‌నైట్' అన్నాడు గుప్తా'

గుడ్! నైట్! హాహ్హా!!

డాక్టర్ బూట్లచప్పుడు క్రమంగా నిశ్శబ్దంలోకి వెళ్ళింది.

రేపు ఆపరేషను ...అనెస్తీషియా – దేహంమీద కత్తిగీత – కారద డెవడు కుజుడా, గురుడా – రేపీపాటికీ దేహం ఎట్లా వుంటుంది?....నికు కాదుకాని అట్లాంటిది.... మసకమసక వెలుగు .. మగతమగత జాగృతి – ఎక్కడో బయట ప్రపంచంలో ఆరోగ్యంగావున్న కుక్క అరుపులు–మత్తు– నిద్రలాంటిది --

పెద్దగా కేక --

ఉలిక్కిపడ్డాడు.

నిశ్శబ్దపు గాజుమేడమీదకు నిర్దాక్షిణ్యంగా విసురుతున్న కేకల రాళ్లు -- ఏమయిందేమయింది?

'సర్దార్జీ -- నన్ను చంపకు సర్దార్జీ -- నన్ను చచ్చిపో నివ్వు సర్దార్జీ — నేను ముసలివాడినండీ బాబూ -- నన్నిట్లా బాధపెట్టకండయ్యో -- అయ్యో, తండ్రీ -- ఊర్కోండి నాయనా -- నేను మీకేమి అపకారం చేశా నండీ -- నన్ను వదలిపెట్టండీ....'

కళ్ళు తెరిచాడు వెంకట్రావు. గదిలో దీపాలు. మంచాలు. మనుష్యులు అలాగే వున్నారు.

ఆ మూల మంచంమీద కర్టెనవతలనుండి అరుపులు —

పరుగెత్తుకొచ్చింది ఒక నర్సు.

అతడరుస్తూనే వున్నాడు.

ఎవ డతడు -- ఏ మతని బాధ — దానికి మందేమిటి -- అతడు బ్రతిమాలే సర్దా రెవడు --

సిస్టర్ నెమ్మదిగా -- పిల్లవాడిని తల్లి బుజ్జగించినట్లు లాలింపుతో --

మల్హోత్రా, మిస్టర్ మల్హోత్రా -- ఊరుకోండి.....పడుకోండి... నిద్రపోండి మల్హోత్రా నిద్రపొండి -- నే చెబుతాలెండి సర్దారీకి— మీరు నిద్ర పోండి....

పెద్దతుఫానువంటి అతడి కేకల ఎదుట ఆమె గొంతు గడ్డిపరకలా వుంది....అసలతడికి ఆమె మాటలు విన్పిస్తున్నాయా? -- గదంతా గమ నిస్తూంది.

ఆమె అదేఅదే మాటలను పదేపదె పాడుతూంది -- లాలి లాలి... హాయిహాయి -- బజ్జో నా చిట్టితండ్రీ — ఆమె, లలితో, మేరీయో, జేబున్నిసావో -- ఆమె గొంతులోని నాగస్వరానికి మల్హోత్రాలోని సర్పం తల ఊచనారంభించింది.

'ఏమిటి — ' అన్నాడు మల్హోత్రా

'ఏమీ లేదు....పడుకోండి....నిద్రపోండి...'

'నిద్ర....ఎట్లాపోను...అయ్యో-బాధ-పూనామ్ - నొప్పి - సర్దార్జీ-' మల్హోత్రాకు స్పృహ సరిగా లేదు.

'నిద్రపొండి—నిద్రపొండి-నిద్రపొండి' - నర్సు నాగస్వరం

'ఆయ్యో -- అయ్యయ్యో --'

'మీరట్లా కేకలు పెడితే మిగతా రోగులు నిద్రపోవాలికదా --'

అంత బాధలోను, అంతస్పృహలేమిలోను, ఆ మల్హోత్రా అన్న మనిషి మనసులోని పొరల దిగువ, ఆ బాధారణ్యపు చీకటి పొదలమాటున—ఎక్కడో దాగి వున్న ఆ మానవత్వం తటాలున మేలుకొంది —

'ఐ యామ్ షారీ షిష్టర్ - షారీ - ' అన్నాడు. ముసలివాడికి పళ్ళులేవు కాబోలు.

'పడుకోండి...నిద్రపొండి....నిద్రపోండి....పడుకోండి....' నెమ్మదిగా అతడితల దువ్వింది నర్సు. దుప్పటి సరిచేసింది. ఆ మూల దీపం ఆర్పివేసింది. ఆ తల్లి చల్లని చేతులలో ఆ రోగి తన బాధను మరిచాడు....

మరిచాడా? మరిచినట్లే --

ఎవడీ మల్హోత్రా....ఎక్కడివాడు — ఈ మరియమ్మ ఎవతె — ఇతగాడికి ఎవరూ లేరా - నా వారనే భార్య — నా నాన్న అనుకునే బిడ్డలు -- లేరా -

ఈ ప్రశ్నలకు జవాబులు తెలియడానికి రెండ్రోజులు పట్టింది.

ఈలోగా—

మరుసటిరోజు-ఉదయం

వార్డులో అందరికీ బెడ్ 'టీ'లు ఇచ్చారు. మల్హోత్రా మగతలో నుండేవద్దన్నాడు. వెంకట్రావుకు ఇవ్వలేదు.

మేల్ నర్స్ వచ్చి వెంకట్రావుకు ఎనీమా ఇచ్చి వెళ్ళాడు.

ఏడయింది.

రొప్పుతూ, రోజుతూ వచ్చింది లక్ష్మి.

ఎట్లావుంది? నిద్రపోయారా? డాక్టరు వచ్చారా? ఏమన్నాడు?

ఆమెకు అన్నీ ప్రశ్నలే? ప్రశ్నలన్నిటిలో పెద్ద ప్రశ్న.... ?

జవాబులు చెప్పాడు వెంకట్రావు.

ప్రక్కనే కూచుంది. మాట్లాడాలని వుంది. మాట రావడంలేదు.

ఏదేదో చెప్పాలని వుంది. చెప్పలేదు. వెంకట్రావు ఆమె చేతిని నిమిరాడు.

ఏడున్నరయింది. బ్రెక్‌ఫాస్ట్ వచ్చింది.

నర్సు ఒకరవుండ్ వచ్చి వెళ్ళింది.

వెంకట్రావును చూచి నవ్వింది. 'ఆపరేషన్‌కు రెడీయా?'

వెంకట్రావు తల ఊచాడు. లక్ష్మికి వణుకు.

ఎనిమిది

వార్డుబాయ్‌వ చ్చాడు. స్ట్రెచ్చర్ బండి తీసుకువచ్చాడు.

'అయ్యో, చొక్కా విప్పండి–'

లక్ష్మికి బాధ....తన దేవుడిని తనకు దూరం చేస్తున్నారే అని బాధ... అతడిని వధ్య శిల మీదకు కొనిపోతున్నట్లుగా వుందిఆమెకు...

భగవాన్.... భగవాన్

బనియన్ కూడాలేకుండా స్ట్రెచ్చర్‌మీద పడుకున్నాడు వెంకట్రావు. పైన చురు తెల్లగా నిర్మలంగా వుంది. మనసంతాకూడా నిర్మలంగా కాక పోయినా ఖాళీగా వుంది.

స్ట్రెచ్చర్ తలవైపు లక్ష్మి.

వార్డ్‌బాయ్ వెంకట్రావు రొమ్ముమవరకు బెడ్‌షీట్ కప్పాడు.

కొత్త నర్సు వచ్చింది. ఏదో చార్టు కాళ్ళ దగ్గర పడేసింది.

ఇంజక్షనిచ్చింది

బండి కదిలింది.

లక్ష్మి మనసు కలుక్కుమంది–'కొనిపోవుచున్నారే నా నాధుని'

బండి కదిలింది.

కదలి కదలి–

గుడిలోని గర్భగుడిలోకి–

ఆస్పత్రిలోని ఆపరేషన్ థియేటర్‌లోకి వెళ్తూంది.

లక్ష్మి--గాంధి--మల్హోత్ర--ముఖర్జీ అంతా వెనక వుండిపోయారు.

పెద్ద తలుపులు తెరుచుకున్నాయి.

చిన్నప్పుడు, చెన్నపట్నంలో పార్థసారథికోవెలలో వైకుంఠ ఏకాదశి నాడు పొద్దున్నే 'స్వర్గవాకిలి' తెరవగానే వెళ్ళేవాడు తాను.

బండి లోపలికి–

తలుపులు మూసుకున్నాయి.

పొడుగాటి కారిడార్.

కారిడార్ పొడవునా స్ట్రెచ్చర్ బళ్లు.

స్ట్రెచర్లమీద ఆపరేషన్ కేసులు.

ఒకవైపున వరసగా ఆపరేషన్ థియేటర్లు-కారిడార్‌లో మసక మసకగా దీపాల వెలుగు--గాజ్ మాస్క్‌ల వెనక డాక్టర్ల నర్సుల మొహాలు--వాళ్ళ రాకపోకలు-సంభాషణలు-ఎలుకలు-పిల్లులు-ప్రాణ సంకటాలు, చెలగాటాలు-మాటలు-నవ్వులు

'అప్పెండిసైటిస్ అయిందా'

'హెర్నియా ఎక్కడ?'

'థియేటర్ త్రీలో డా. బోస్ రాలేదా-'

'నర్స్ నర్స్--'

'ఎస్ ఎస్-'

సరసాలు-కిల కిలారవాలు -లైసాల్ వాసనలు-మెత్త మెత్తగా బూట్ల చప్పుళ్లు-

ఎవరో వచ్చి-వెంకట్రావు నడిగారు. 'డ్యుయోడినల్ అల్సర్ మీ రేనా?'

'అవును'

కదిలింది రథం.

వెంకట్రావు రథం.

హఠాత్తుగా వెలుతురు .. గది నిండా వెలుతురు-గాజులతో గోడ-ఆ గోడ మీద సూర్యుడి వెలుతురు-వెలుతురునిండిన గది-సృష్టి రహస్యాన్ని ఛేదించే గది-అనాటమీలు తెరిచే గది-ట్యూబెక్టమీలు చేసే గది-

'ఈ టేబిల్‌మీద, ఇదిగో, ఇక్కడ-ఆ చేయి నిలాజాచండి'

'ఇఫ్ యు డోన్ట్ మైండ్ జస్ట్ వన్ స్మాల్ ప్రిక్-'

నర్సో, డాక్టరో, ఇంకెవరివో డైలాగ్సు - 'యువర్స్ మోస్ట్ ఒబీడి యంట్లీ'గా వెంకట్రావు-

సూది కొనను చీమ కుట్టింది'...బంగారు పుట్టలో వేలు పెడితే మరి-'

మరి

చేపా చేపా-ఎందుకు ఎండలేదు

ఏమయింది చేపా-?

ఏమయి-??

ఏ???

*　　　*　　　*

కళ్లు తెరిచాడు వెంకట్రావు.

ఒంటిమీద గూడ్సుబండి పరుగెత్తి వెళ్ళినట్లుంది.

హో - ఇదేవిటి-కడుపు - బరువుగా-బరుకుగా-ఏదోగా-మంటగా-బాధగా..నొప్పిగా-గా-గా-గా

ఆపరేషనయి పోయిందేమిటి? చూశాడు. తన వున్నది ఏ చోటు?

ఆస్పత్రే-కాని ఇది వేరే వార్డు-

నర్సు వచ్చింది-ఎలా వున్నారు?

జవాబు చెప్పాడు. చెప్పేవుండాలి.

ఆ మగతలోనే లక్ష్మి కనపడింది. కనపడ్డం కాదు, వచ్చింది. చూపుతో వేయి మాటలు చెప్పింది. వెళ్ళిపోయింది.

డాక్టర్ గుప్తా వచ్చాడు. 'వెల్ మిస్టర్ రావ్-యు ఆర్ నౌ రిడ్ ఆఫ్ ది ట్రబుల్'

కొన్నిపటికి. ఇంకో అరగంటకి, గంటకి అన్పించింది—దాహంగా వుందని—మంచినీళ్లు తాగాలని.

నర్సు వచ్చింది. అడిగాడు నవ్వింది. తల అడ్డంగాఊపింది.

కడుపుమీద కాల్చిన గరిటలు పెట్టి పెట్టి తీస్తున్నట్లున్నది.

అంతకన్న మిన్నగా దాహం — దాహం-తృష్ణ- ప్యాస్‌నర్స్-నీళ్లు కావాలి-

లుకఎండిపోతూంది.

'ఇప్పుడు మీకు నీళ్ళిస్తే డోకు వస్తుంది-డోకు వస్తే కుట్లు ఊడ గలవు--'

అయ్య బాబోయ్-ఆ మాట ఈ పాడు నాలుకకు తెలియవద్దా-మై డియర్ దేహమా-మరి కొంతసేపు తాళుమా-ఇదంతా నీ కోసమే సుమా-

'ఊహు-నాకిప్పుడు కూజాడు నీళ్లు కావాలి' నాలుకగోల--

నర్స్-మరీచిక

సిస్టర్-మళ్లి రిక్వేస్టు-

వచ్చింది. నీళ్ళల్లో తడిపిన దూదితో పెదాలను తడిపింది.

ఆహా, అమృతం! వోహో ప్రాణం.

మరొక్క బొట్టు ప్లిజు-ఇంకొక్క డ్రాప్-జస్ట్ ఒక చుక్క--

'నో నో' నర్స్ నిర్దయి.

నిర్దయ దాహం.

ఇది సహారా-ఇది ఎడారి-మరి ఒయాసిస్సులేవీ—సాకీలేరీ..ఎడారి వోడలు ఒంటెలు—నీళ్ళు లేకనే మండలం వుండగలవు—ఒంటెలకు ఆపరేషనయితే బాధలేదు—

ఓంటెకు ఇంకొక పేరేవిట్రా—హైస్కూల్లో తెలుగు పండితులు శేషాద్రిశాస్త్రి పృచ్ఛతి—

లొట్టిపిట్ట—

దానికి నామాంతరాలు తెలుసునోయ్—

లొటిపిట—లొట్టిపిట్ట – లొటిపిట్ట—

పిట్టిపిట్ట—తకతక—తహతహ—నీటికై తహతహ—నీటిబొట్టుకై విలవిల—దాహపువల—వలలోచేప—నీరుబాసినచేప—కమలములు నీట బాసెను—అంపశయ్యపై గాంగేయుడు—గంగను పిలిచే విజయుడో—

నిదుర—మగత

డాక్టర్—నర్సు—వచ్చారు.

టెంపరేచర్ చూశారు.

ఆఫీసునుండి ఎవరు—రాజశేఖరం కాబోలు—వచ్చి వెళ్ళాడా? లక్ష్మి ఇంకోసారి వచ్చినట్లయింది.

వేకువ అయినట్లుంది.

'సిస్టర్'—

వచ్చింది.

'టైమెంత?'

'ఆరయింది.'

'మైగాడ్!' పొద్దున్న ఎనిమిదింటికి ఆపరేషన్ థియేటర్లోకి తీసుకెళ్ళారు.... ఇప్పుడు ఆరయిందిట—పదిగంటలసేపు తానెక్కడవున్నాడు—ఆపరేషన్ థియేటర్లో చేతిమీద చీమ కుట్టిగి—... ... ...త ఏమయింది?

తానెక్కడ వున్నాడు? తన జీవు డెక్కడున్నాడు? ఆత్మ అనే పక్షి ఏ ఏ లోకాలు తిరిగింది? ఈ పదిగంటల కిటూఅటూ బ్రాకెట్ల మధ్య నున్న ఆల్జీబ్రా అంకేమిటి—అనలోగ్ కంప్యూటర్ చెబుతుందా ఏమిటి?

ఇద్దరు వార్డుబాయ్‌లు—ఇద్దరు నర్సులు వచ్చారు....నెమ్మదిగా తన్ను స్ట్రెచ్చర్‌మీద పడుకోబెట్టారు—స్ట్రెచ్చర్ బండి బయలుదేరింది—ఇది రికవరీ వార్డట తాను రికవర్ అయిపోయాడన్నమాట—తాను ఇక్కడనుండి తన 'లీన్' వున్నసర్జరీ స్పెషల్ వార్డు బెడ్ నెంబర్ వన్—మీదకు వెళుతున్నాడు—అత్తారింటినుండి పుట్టింటికొస్తున్న ఆడకూతురిలా....వెళ్ళివెళ్ళి గూడు చేరింది బండి— వాళ్ళు సాయం బట్టారు— తనూ సాయం చేసుకున్నాడు తనకు – అమ్మమ్మమ్మ—ఈ మాత్రం దానికి ఇంత ఆయాసమా—

'అంతా సవ్యంగా జరిగిందా?' అన్నట్లుగా చేయి వూచాడు గాంధి. కళ్ళతో జవాబిచ్చాడు.

లక్ష్మి కూచుంది ప్రక్కగా—ఆఫీసు వాళ్ళెవరో వచ్చారు, వెళ్ళారు. గంటసేపయింది. డాక్టరు వచ్చాడు.

'దాహం—'

'కొద్దిగా, ఒకటి రెండు చెంచాలు తాగండి—ఇంకోగంటతర్వాత మళ్లీ త్రాగండి క్రమంగా హెచ్చించండి—'

ఆరాత్రి—

లక్ష్మి అక్కడే పడుకుంది. బాధ—వ్రణం—పుండు—పచ్చి పుండు—కొలిమితిత్తి—వాతలు—పోట్లు—సూది పోట్లు—అలసట—ఆకలి అని తెలియని నీరసం—కొద్దికొద్దిగా నీరు త్రాగడం—మగత—నిద్ర—

లక్ష్మి అక్కడే ప్రక్కనే కుర్చీలో కునుకు తీసింది. తాను కదిలి నప్పుడెల్లా ఉలిక్కిపడేది.

ఆరాత్రి మల్హోత్రా అరవలేదు.

ముఖర్జీ ఇంటికి వెళ్ళిపోయాట్ట. లక్ష్మి చెప్పింది.

తెల్లవారింది నర్సు వచ్చింది. 'టీ త్రాగండి'

'టీ కాదు, కాఫీ కావాలి—'

'సరే కాఫీయే పంపమంటాను. కొద్దికొద్దిగా త్రాగండి. రేపు సెమి-సాలిడ్స్! — సరేనా?'

'సరే'

౩౭ గంటల ఉపవాసం తర్వాత కాఫీ—చల్లటి కాఫీ—పానకంలాంటి కాఫీ—కాఫీపొడి మడ్డి కలసిన కాఫీ—గొంతులో నుండి క్రిందికిదిగుతుండి. ఆహా! ఏమి ఈ లగ్జరీ అనిపించింది.

న రుచి రసపక్వమ్—'

ఈ మాత్రం కాఫీకే ఇంద్రుడింట్లో డిన్నరు తిన్నంత నిండుదనం...

ఆ రోజల్లా కాఫీ—పాలు—గంజి—నీరు—పాలు—గంజి—కాఫీ—

మధ్యాహ్నం ఒక కునుకు తీసి లేచాడు.

నర్సు వచ్చి లక్ష్మిని, గదిలో ఇతరులను, బయటకు పొమ్మంది. వార్డ్‌బాయ్ మందులు, బ్యాండేజి వగయిరా నిండిన ట్రే వున్న బండిని తీసుకొన్నాడు. మల్హోత్రా మంచందగ్గర ఆపాడు. ఆ మంచం చుట్టూ తెరలు పెట్టారు. డాక్టర్—ఆసిఖు డాక్టర్ వచ్చాడు.

వద్దు బాబోయ్—' అని గీపెట్టాడు మల్హోత్రా,

నిద్రపోతున్న నాగపాముని లేపినట్లయింది.

సర్దార్జీ నీకు దండం — నన్ను బాధపెట్టకండి నాయనా—ముసలి వాణ్ణి—అయ్యబాబోయ్. నేను చచ్చిపోతాను.'

నన్ను వదలివేయండి. నేనే చచ్చిపోతాను.

అరుపులు — గొంతు అరిగిపోయేలా అరుపులు — గుండె ఆగి పోయేలా — అరుపులు—

కత్తెరతో బాండేజి చింపడం బేసిన్‌లో టకటకమని ఏదో పడు తుండడం మధ్య మధ్య వినపడుతున్నాయి.

గదంతా భయంకరమైన దుర్గంధం వ్యాపించింది.

అందుకనే నర్స్ అందరినీ బయటికి పంపింది—

అరుపులమధ్య, కేకలమధ్య డాక్టర్, నర్స్ తమ విధిని నిర్వ ర్తించారు.

అరుపులు తగ్గాయి. డాక్టర్ నర్స్ వెళ్ళిపోయారు.

వార్డ్‌బాయ్ పౌడర్ ఏదో ఆ మూలంతా చల్లాడు.

శరీరవ్రణ దుర్గంధం వెర్సస్ శాండల్‌వుడ్ టాల్కం సౌరభం!

ఆరాత్రి నిద్రపట్టింది. కాని పొర్లడానికి వీలులేదు.

ఎప్పుడో పదిగంటలప్పుడు మెలకువ వస్తే, భూషణ్ — ఆ మధ్య నున్న ముసలాయన నాల్గో కొడుకు వచ్చి మంచంమీద కూచున్నాడు— 'రావ్‌సాబ్ ఎట్లావుంది?'

రెండ్రోజుల్లో వాళ్ళూ తనూ - ఒకే ఇంటిలో కాపురం వుంటున్న త చనువేర్పడింది. మొదటిరోజు ఒకరికొకరు చూసినప్పటి కొత్తదనం— సందేహం - అయిష్టత ఏమయ్యాయో—

భూషణ్ పొడుగ్గా, చామనచాయగా వుంటాడు. బి. ఎ. చదువు తున్నాట్ట. వాళ్ళనాన్నగారోహాకు నలుగురు కొడుకులు, ఇద్దరు కూతుళ్ళు నట. ఆయన ఉద్యోగంనుండి రిటైరయి రెండేళ్ళయిందట.... పెద్దకొడుకు అంటే భూషణ్ పెద్దన్నయ్యకు పెళ్ళయింది. సివిల్ ఇంజనీర్‌గా వుండే

వాడట—అతడికి అమెరికాలో ఏదో ఉద్యోగం వస్తే, తండ్రికి చెప్పలేదుట. చెబుతే ఆయన వద్దంటాడట. ఇంట్లో ఎవ్వరూకూడా వోహ్రామాటను జర దాటరట. అంచేత ఆపెద్దకొడుకు ఉద్యోగం రాగానే ఎవరికీ చెప్పకుండా, ఆగ్రాదాక వెళ్తున్నానని చెప్పి భార్యతోబాటు అమెరికాకు వెళ్ళిపోయాట్ట. రెండురోజుల తర్వాత ఆవిషయం తెలిసిన మరుక్షణం వోహ్రాకు తీవ్ర మయిన గుండెపోటు....వచ్చిందట....ఆస్పత్రిలో చేర్చి మూడువారాలు దాటిందట...ఒక వారంనుండి యూరినరీ కాంప్లికేషన్స్ మొదలయ్యా యట—

ఆ మూల మల్హోత్రా రిటైరయిన మేజిస్ట్రేటుట. ఆయన పెళ్ళానికి జబ్బుగా వుంటే ఇదే ఆస్పత్రిలో చేర్చారట, ఆరు నెలలపాటు ఈ ముస లాయన రోజూ ఆమెకోసం ముప్పూటలా—చాయ్, భోజనం, పళ్ళువగైరా తీసుకొచ్చి ఇస్తూపోతూ వుండేవాడట. ఆమె జబ్బు నయమవలేదు సరి కదా ముదరసాగింది. స్పృహలో కూడా వుండేది కాదట. అయినా మల్హోత్రా ఆరుమైళ్ళవతల కీర్తినగర్ నుండి రోజూ మూడుసార్లు వచ్చి వెళ్ళేవాడట. అయిదారు వారాలక్రింద ఒకనాడు సాయంకాలం ఆస్పత్రి నుండి ఇంటికి బస్సెక్కుతూండగా బస్సు కదిలింది. ఆయన క్రింద పడ్డాడు. కుడి ముంజేతి ఎముక విరిగింది. వెన్నుపూసలు నాలుగు తొలగాయి. ఎడమ మోకాలిక్రింద ఎముక చీలింది ఈ మల్టిపుల్ ఇంజరీస్‌తో ఈయన్ని ఇక్కడ చేర్చారు. ప్లాస్టర్ వేస్తే వాచిపోయిందిట దేహం. తీసేశారు. పుండ్లయ్యాయి. పుండ్లు సెప్టికయ్యాయి. రోజురోజుకూ ఈయన పరిస్థితి దిగజారుతూంది. మత్తుగా పడివుంటాడు. డ్రస్సింగ్ అప్పుడు ఆ నొప్పి తాళలేక అరుస్తుంటాడు. ఈయన భార్య ఇరవై రోజులక్రింద చనిపోయింది. ఆ విషయం ఇంకా ఈయనకు తెలియదు. ఈయనకి కొడుకూ, కూతురూ వున్నారు. కొడుకు రక్షణశాఖలో జాయింట్ సెక్రటరీ—ఎప్పుడన్నా వచ్చి చూచిపోతూంటారు. కూతురేమో సుప్ర సిద్ధ రంగస్థల నటి. ఆవిడా అపుడపుడూ వచ్చిపోతుంటుంది. కొడుకు,

కూతురు వేర్వేరుకాపురాలు పెట్టారు, మల్హోత్రా, అయనభార్య కీర్తినగర్‌లో వుంటున్నారు.

భూషణ్ ఈ వివరాలన్నీ చెబుతుంటే గాంధి నవ్వాడు.

'రావ్‌సాబ్‌కు పాత్రల పరిచయం చేస్తున్నట్లుందే—'

భూషణ్‌ని వాళ్ళన్నయ్య పిలిచాడు. వాళ్ళిద్దరూ, గాంధి వార్డు బాయితో కలిసి వరండాలో పేకాట మొదలుపెట్టారు.

లక్ష్మికి మనసు కుదుటపడిందేమో...నిన్న మొన్న ఎల్లెట్లావుండింది వివరంగా చెబుతూంది. మొన్నరాత్రెల్లా నిద్రలేదట. నిన్న పొద్దున తన్ను ఆపరేషన్ థియేటర్లోకి తీసుకు వెళ్ళిపోయాక, తాను బయటికి వెళ్ళి చెట్టుక్రింద కూచుందిట. మాటమాటికి వార్డ్‌బాయ్‌ని ఆపరేషన్ అయిందా లేదా, అని అడిగి తెలుసుకునేదిట. తీరా థియేటర్‌నుండి రికవరీవార్డులోకి తీసుకువెళ్తుంటే చూచిందిట.

'మీ నోటిలో ఏదో బిరడాలాంటిది వుంది...భయంవేసింది. మిమ్మల్ని పలకరించాలనిపించిఁది.

లక్ష్మిచేతిని తన చేతిలోకి తీసుకున్నాడు వెంకట్రావు.

మరురోజు కొద్దిగా బ్రెడ్, బిస్కట్లు, పండ్లు లోపలికి వెళ్ళే సరికి కొద్దిగా బలం వచ్చింది.

ఆ తర్వాత రోజు డాక్టరు గుప్తా స్వయంగా వచ్చి లేపి కూచో పెట్టాడు. నాలుగు రోజులతర్వాత కూచోవడం! వెన్నుపూస వెన్నపూసలా వుంది. ఆమాత్రం కూచోవడానికి ఎంత ప్రయాస....ఒకప్పటి కాలేజి స్ప్రింటింగ్ ఛాంపియన్ డి. వెంకట్రావు ఈనాడు కూచోవడానికి.......!!

మధ్యాహ్నం పన్నెండింటికి లక్ష్మి తెచ్చిన అన్నం ఆదీ నెమ్మదిగా తింటుండగా—

మల్హోత్రా కూతురు వచ్చింది.

నల్లగా పొడగ్గా వుంది. మోచేతులదాక చేతులున్న రవిక ధరించింది. ముఖంలో క్రూరమయిన పొందాతనం వుంది.

నాన్న దగ్గరకు వెళ్లింది, ఒంగి చూచింది. 'నాన్నా' అని పిలిచింది. మల్హోత్రాపలకలేదు, పరిశీలించి చూచింది. మల్హోత్రా ఒంటిమీద గాయాలమీదకు చీమలు బారులు బారులుగా పాకుతున్నాయి.

నర్సును పిలిచింది. నర్సువచ్చి చూచివెళ్లింది. వార్డ్‌బాయ్ వచ్చి డి. డి. టి. చల్లి, చీమలను దులిపాడు. నర్సు పడక దుప్పటి మార్చింది అంతసేపూ నాటక దర్శకురాలిలా నిలబడింది మల్హోత్రా కూతురు.

చూస్తున్నాడు వెంకట్రావు.

దాని పేరేమిటోగాని దొంగముండ—తండ్రి అన్నవాడిట్లా పడివుంటే ఎక్కడ ఏ హీరోగాడితోనో తులుకుతుంది కాబోలు పెళ్లి పెటాకూ లేకుండా — ఆ కొడుకు ముండాకొడుకు పొద్దున వచ్చి వెళ్ళినట్టున్నాడు — వెధవ మీసాలు వాడూను— పెద్ద ఆఫీసరట—రెండువేలు జీతంట — ఇటాలియన్ పెళ్లాంట....ఎందుకొచ్చిన బిడ్డలు—బిడ్డలా వీళ్ళు తల్లిదండ్రుల కడుపున చెడబుట్టిన గడ్డలు... వెంకట్రావుకు వొళ్లు మండింది. ఎక్కడో పాశ్చాత్య దేశాల్లో బిడ్డలు పెరిగి పెద్దవారవగానే ఎవరి మానాన వారు వేరువేరుగా జీవించడం మొదలు పెడతారనీ — ముసలి తల్లిదండ్రులు ఏ అనాథశరణాలయంలాటి వానిలోనో వారి తిప్పలు వారు పడుతుంటారనీ — వారిని చూడడానికి కొడుకులు కూతుళ్ళు చుట్టపుచూపుగా వస్తుంటారనీ విన్నాడు. తల్లిదండ్రులకు వారి జీవనసంధ్యావేళ ఆశ్రయం ఇవ్వలేని ఆ వ్యవస్థ చంద్రుడిమీదికి మనిషిని పంపితే పంపునుగాక—అది రాక్షస వ్యవస్థ .... ఆ వ్యవస్థకు ప్రతినిధుల్లాటివారీ మల్హోత్రా కూతురూ, కొడుకూ ....

ఆలోచిస్తూండగా నిద్రపట్టింది.

తటాలున మెలకువ వచ్చి చూస్తే గదిలో హడావిడిగా వుంది. మ్రోహ్ మంచం చుట్టూ గొట్టాలు, స్టాండులు, ఎక్కువయ్యాయి. భూషణ్, వాళ్లన్నయ్యా, వదిన, చెల్లెలు, నర్సు నిల్చుని వున్నారు. హవుస్ సర్జన్ బ్లడ్ ప్రెషర్ చూస్తున్నాడు. శ్రీమతి వోహ్రా ఒకమూల చతికిలబడి కీచుగా ఏడుస్తూంది ... మధ్యమధ్య 'హాయ్ రామ్, హాయ్ రామ్' అంటూంది....

తెలుగు 'హాయ్'కి హిందీ 'హాయ్'కీ ఎంతదూరమో చూశావా అంటున్నాడు వెంకట్రావు లోపలి లింగ్విస్టు.

ఇరవై నిముషాల తర్వాత పరిస్థితి కాస్త మెరుగనిపించింది కాబోలు డాక్టర్ వెళ్లిపోయాడు.

వోహ్రాభార్య ఆయన దగ్గరకు వెళ్లి మొహంలోకి మోహం పెట్టి పలకరించింది. 'ఇటుచూడండీ'

"వినబడుతూందా ?,'

'చాయ్ కావాలా ?'

'అబ్బాయి వచ్చాడు—'

ఆ వెడల్పాటి, బస్తాలాటి మనిషి మొహం మీద ఆ ఆప్యాయత అనురాగం చూస్తుంటే అయ్యో పాపం అనిపించింది. కాని మెహ్రా ఈ లోకంలో లేడు.

అయినా, అమ్మాయి చెంచాతో తేనీరు పడితే మింగుతున్నాడు. ఆ అమ్మాయి ఒకసారి తేనీటి చెంచాను వోహ్రా పెదాలకానించి 'నాన్నా, నాన్నా! ఏదీ నోరుతెరు—' అంది గోముగా.

ముసలాడు నోరు తెరిచాడు. అమ్మాయికి పరమానంద మయింది. తేనీరు ఆ నోట్లోకి పోస్తూ విజయగర్వంతో అరిచింది, — 'అమ్మ —

అన్నయ్యా— వదినా — నాన్న నోరు తెరిచాడే ! నేను చెప్పినమాట విన బడిందే అమ్మా !'

టోప్రాహో పెళ్లాం లక్ష్మితో చెప్పింది—'అమ్మాయిపప్పీఅంటే ఆయనకు ప్రాణం—'అని, పమిటచెంగుతో ముక్కు తుడుచుకుంది. భూషణ్ అండ్ కో వరండాలోచేరి బిస్కెట్లతో సహా చాయ్ సేవిస్తున్నారు.

అంతకుముందు క్షణం గాభరా....ఇప్పుడంతా గడిచిపోయి నవ్వుతూ మాట్లాడుకుంటున్నారు....మనుష్యులు !

సాయంకాలం గుప్తావచ్చి గాంధీని డిస్‌ఛార్జ్‌చేశాడు, గాంధీ గాంధీ పెళ్లాల మొహంమీద సంతోషం వెన్నెలగా వెలిగింది.

ఆ రోజు మన కెప్పుడో అంది లక్ష్మి.

'ఇంకో వారమన్నా వుండాలి' అంది కస్తూరిబా ...

వాళ్లు మూటాముల్లె సర్దుకుంటుండగా, అతిభయభక్తులతో ఒదిగి ఒదిగి నిల్చుని వారికన్నీ అందిస్తున్నాడు దక్షిణార్థియైన వార్డుబాయ్.

ఈలోగా ఆ ప్రక్క కుడిమూలమంచమీదకు ఒకాయన వచ్చిచేరాడు. ఆయన రావడమే వివిధస్వరాలలో 'ఆ....ఆ... ఊ...ఊ' అని పురిటి నొప్పులు పడుతూ వచ్చి చేరాడు. అతడితో పాటు ఒక పటాలం వుంది. అంతా బెంగాలీ దళమే....ఆ బెడ్ హార్ట్ స్పెషలిస్టు డాక్టర్ సేన్‌వర్మదిట ....అంచేతే కాబోలు దానిమీదకు సాధారణంగా సోనార్‌బాంగ్లావాళ్లే వచ్చి చేరుతుంటారు. మొన్న పెళ్లినవాడు ముఖర్జీ అయితే వీడే ఛటర్జీయో అయి వుంటాడు.

వాడి జనాభాఅంతా క్రమంగా వెళ్లిపోయారు, పెళ్లామూ, స్నేహితుడు కాబోలు ఇంకో అతడూ వుండిపోయారు. ఒకసారి వెంకట్రావు లేచి కూర్చున్నప్పుడు ఆ ఛటర్జీకూడా లేచి మంచం మధ్యగా కూచొని, తీరికగా

నొప్పులు పడుతున్నాడు....'ఆ ...కూ ...' అని అరుస్తున్నాడు. వాడి మొహం చూస్తే నక్కలా వున్నాడు ; నల్లగా వున్నాడు; జూలియస్ సీజర్ కంటికి కేషియస్‌లా వున్నాడు. అరగంటకోసారి డాక్టరునీ, నర్సునీ పిలిపించి, 'అమ్మమ్మ' 'అయ్యయ్యో' అని ససుగుతూ, నొప్పులు వల్లిస్తూ మాత్రలు మింగుతున్నాడు. 'నేనే డాక్టరయివుంటేనా అరసీసాడు ఫినాబార్బి డోస్‌మాత్ర లిచ్చేద్దును...వెధవ గొడవా వాడూనూ' అనుకున్నాడు పేషెంటు వెంకట్రావు.

ఆ సాయంకాలం వెంకట్రావును చూడటానికి వాళ్ళాఫీసు వాళ్లు వచ్చారు. పండ్లూ అవీ తెచ్చారు.

వీళ్లందరూ నిజంగా ప్రేమతోనే వచ్చారా, లేక — అయ్యో — రాకపోతే బాగుండదే అని వచ్చారా— ఆఫీసునుండి తిన్నగా కొంపలు చేరడానికే బస్సులు దొరికిచావని వెధవ వూళ్లో మధ్యలో ఈ ఆసుపత్రికి వచ్చి పోవడం అంటే పెద్దయజ్ఞం చేసినంత పనాయె....

పిల్లలు వాణి, శంకరులను పక్కింటాయన తీసుకొచ్చారు. వాళ్ళ నాన్న నేవేవో ప్రశ్నలడిగారు. ఆ ముసలాయన ముక్కులో గొట్టాలేమిటి అని అడిగారు. నాలుగేళ్ల శంకరయితే 'నాన్నా ! మీరు ఇంటికి వచ్చాక నాకట్లాంటి రబ్బరు గొట్టం కొని పెడతారా' అని అడిగి హామీ పుచ్చుకొన్నాడు.

వెంకట్రావు, రాత్రి లక్ష్మిని ఇంటికి వెళ్లమన్నాడు, ఇవాళ ఆరవ రోజు. తను కొద్దిగా కదలగల్గుతున్నాడు, పొర్లు తున్నాడు, తనంతట తానే కూచుచి, పడుకో గల్గుతున్నాడు. గుప్తా అయితే ... రేపటినుండి నెమ్మదిగా లేచి కొద్దిగా తిరగండి — అన్నాడు .. వో యబ్బో...తిరగడమే .... ఎవరెస్టు ఎక్కమన్నట్లుగా వుంది.

ఆరాత్రి ఏడు గంటలవేళ—

మల్హోత్రా వున్నట్లుండి అరవసాగాడు.

'డాక్టరూ — నన్నొదిలేయి — నేను ముసలాణ్ణి. తండ్రి నన్ను చంపకు—వదలి పెట్టండయ్యా వదలిపెట్టండి ...నన్ను చంపకండి నన్నిలా చచ్చిపోనివ్వండి—బాబోయ్ నా వల్లకాదు....నాయనోయ్.... నేచచ్చిపోతా —చచ్చిపోతా—'

ఆ అరుపులు, ఆ దీనారవాలు, మరణానికి ఆ ఆహ్వానాలు, ఆ ఆక్రందనాలు ఆ గదిని నరకంగా మార్చాయి. ఏమి బాధో.... ఎంత బాధో .... అయ్యో పాపం

నర్సు వచ్చింది : 'పూరుకోండి మిస్టర్ మల్హోత్రా! పడుకోండి ... నిద్రపోండి ...అరవకండి మల్హోత్రాజీ, నిద్రపోండి—'

కాని మల్హోత్రా అరుపులు తగ్గలేదు.

వెంకట్రావు వయిపు టెంపరేచర్ తీసుకోవడానికని ఇంకో నర్సు వచ్చినప్పుడు వెంకట్రావు అడిగారు. 'మల్హోత్రాకు సెడేటివ్ ఇవ్వరాదా?'

'ఆయన కండిషన్‌లో సెడేటివ్ ఇవ్వరాదండీ....'

అరుస్తున్నాడు మల్హోత్రా....గావుకేకలు పెడుతున్నాడు. నిముషానికోసారి చచ్చిపోతానంటుతున్నారు. నోరారాచావును రమ్మని పిలుస్తున్నాడు. మగతను చీల్చుకుని బాధ — అరిచిన ఆ అరుపులు మరణానికి మేలుకొలుపులాలుగా వున్నాయి.

ఆ గదిలోకి ఒక లావుపాటి ఆయన వచ్చాడు.

తెల్ల చొక్కా, తెల్ల పంట్లామూ — నెరిసిన జుత్తూ నిండుగా వున్నాడు. వున్నాడు. నిదానంగా మల్హోత్రా మంచం దగ్గరకు వెళ్లాడు.

'మల్హోత్రా!' అని పిలిచాడు. ఆ పేరుగలాయన కేకలు పెడుతున్నాడు.

'మల్హోత్రా!' అన్నాడు మళ్లీ అరిచాడు.

అయిదారుసార్లు దృఢమైన స్వరంతో, అధికారంతో పిలిచాడు స్నేహితుడు. హఠాత్తుగా —ఎన్నో చీకటి లోకాలకవతల, మగత తెరల కవతల వున్న మల్హోత్రాకు ఆ మిత్రుడి కంఠం వినిపించింది....... అ కంఠం వినిపించిందంతే.... కన్ను లేదు. చెవి లేదు. జ్ఞాపకం లేదు. సంబంధం లేదు.

'మల్హోత్రాజీ! నేను సోంధిని....'

'అయ్యో నాయనోయ్—నా కొద్దు — డాక్టరుగారూ, నర్సు విడిచి పెట్టండి—నే చచ్చిపోతా—నే చచ్చిపోతా—'

'అట్లా అనకు మల్హోత్రా, అట్లా అనకు—'

'ఆ...'

'ఏది—అను—అను, రామ్ రామ్—'

'అయ్యో—అయ్యయ్యో....'

'కాదు కాదు, రామ్ రామ్—హరే రామ్—'

మల్హోత్రా నిశ్శబ్దం....సోంధిమట్టుకు 'రామ్ రామ్' 'హరే రామ్' అని నిదానంగా అంటున్నాడు.

మల్హోత్రా ముసలిగొంతులోంచి, జీరగొంతులోంచి చీల్చుకుని వణుకుతూ వచ్చింది—'రామ్!'

సోంధి గొంతులో ఉత్సాహం వచ్చింది,

'రామ్ .. హరే రామ్ ... శ్రీ రామ్...

మల్హోత్రా కూడా అంటున్నాడు. 'రామ్— హరే రామ్ — శ్రీ రామ్.'

రెండు మూడు నిముషాలు...

సోంధి అన్నాడు 'రామ్__'

మల్హోత్రా అన్నాడు. "రామా !"

సోంధి__"రామా ! నన్నీ బాధనుండి—"

మల్హోత్రా—"రామా ! నన్నీ బాధనుండి—"

"తప్పించు రామా _''

"తప్పించు రామా"

ఇటు ఈ గొంతు...గట్టిగొంతు.. నమ్మినగొంతు

అటు ఆ గొంతు ··· పలచనగొంతు ··· నమ్మకం వినిపించిన గొంతు__

"రామా···నాకీ బాధ...."

"అత్తెరి...రామా లేదు....ఏమీ లేదు..."అని ఆరిచింది మల్హోత్రా గొంతు···తిరగబడింది చీకటి__

సోంధి భయపడలేదు....నిరుత్సాహపడలేదు .... ప్రయత్నం మాన లేదు.... మళ్లీ అన్నాడు.

"రామా, నాకీ బాధ__"

"రామా, నాకీ బాధ__"

"వద్దు తండ్రీ..."

"వద్దు తండ్రీ...."

మందరంలో ఒకటి, రిషభంలో ఒకటి వినపడుతున్నాయి గొంతులు

"రామా రామా...."

"రామా రామా...."

"హరే రామా...."

"హరే రామా..."

"శ్రీ రామా—"

"శ్రీ రామా—"

అఘోర మంత్రమై, జపమై, గీతమై, సంగీతమై సాగుతూంది,

క్రమంగా, మల్హోత్రా గొంతు సన్నగిల్లింది. మళ్లీ ఆ జీవుడు ఎక్కడో తెరవెనుక అణిగిపోయాడు. మళ్లీ ఏ ఎముకో, కండరమో పిచ్చికుక్కవలె పీకితే, కుయ్యోమని మొరపెడుతుంది దేహం....అప్పుడు స్నేహితుడు కావాలి ... సెడెటివ్ కావాలి....నర్సు కావాలి...నవనీతంలాటి లాలింపుకావాలి . ఆ బాధకు అమృతం పూయాలి....ఆ నొప్పికి లేపనం పూయాలి. గాయపడిన దేహానికి ...అంతకన్న ఎక్కువ గాయపడిన ఆత్మకు మందు కావాలి.

క్రమంగా మల్హోత్రా నిద్రవంటి మగతలోకి జారిపోవడం గమనించి, దగ్గరగా వెళ్ళి వంగి చూచాడు. సోంధీ.

నిట్టూర్చాడు. రుమాలుతో మొహం తుడుచుకున్నాడు. ప్రక్క మంచం మీదున్న బెంగాలీ వాడిని "ఇవాళ వీరి అమ్మాయి, అబ్బాయి ఎవరూ రాలేదా?" అన్నాడు.

వాడు ముక్కుతూ మూల్గుతూ — "హయ్యో........హమ్మయ్యో హబ్బాయో—హమ్మాయో...హేమీ....హెలీదు..."హన్నాడు.

అప్పుడు భూషణ్ చెప్పాడు. "రాలేదు..."

తల వంచుకు వెళిపోయాడా నేస్తం....

నువ్వయ్యా....స్నేహితుడివి అంటే...అనుకున్నాడు వెంకట్రావు.

మరుసటిరోజు ప్రొద్దున లేచిచూస్తే, ఆ మూల బెంగాలీవాడు లేడు. ఏమిటయ్యాడు అని వార్డుబాయ్ నడిగాడు వెంకట్రావు.

మల్హోత్రాగారి అరుపులకు భయపడ్డాడుట....ఆయన బ్లడ్ ప్రెషర్ హెచ్చిపోయిందిట....అందుకని ఆయన్ను వేరేగదిలోకి మార్చారు.—'

వోహో గుండెకాయా.... అనుకున్నాడు వెంకట్రావు.

మధ్యాహ్నం లక్ష్మి వచ్చింది అన్నమూ అదీ తీసుకుని. నెమ్మదిగా నాలుగుముద్దలు తిని వక్క పొడివేసుకుని పడుకున్నాడు.

'ఎట్లా వున్నారు—' అంటూ వచ్చాడు డాక్టర్ గుప్తా...పరీక్ష చేశాడు.

'వూండ్ బాగా హీల్ అవుతూంది...గుడ్...లేచి నడుస్తున్నారా?'

'లేదు'

'ఫరవాలేదు—'

'కొద్దికొద్దిగా నడవండి _'

'ఇంటికి ఎప్పుడు వెళ్ళవచ్చు నండీ...'అని అడిగింది లక్ష్మి.

,భలేవారే...మొన్నటిదాక భయపడిపోయారు......అప్పుడే ఇంటికి వెళ్ళడంగురించిఅడుగుతున్నారే...'అని నవ్వి—'ఇంకోవారంవుండాలి ...' అన్నాడు డాక్టరు.

అమ్మో—అనుకుంది లక్ష్మి మనసు—

—నిద్రపోయాడు వెంకట్రావు.

లేచేసరికి పక్కన గాంధీ ఖాళీచేసిన మంచంమీద ఒక తెల్లటి బొద్దు మనిషి కూర్చునివున్నాడు. కళ్లకు కాటుకా అదీపెట్టుకుని కథకళి నృత్యానికి తయారవుతున్న వాడిలా వున్నాడు. ఆయన భార్యామణి—అసలు మెదేలేదు—కమలాపండ్లు ఒలిచి తొనలు ఇస్తుంటే తాపీగా తింటున్నాడు.

చూస్తే ఏజబ్బూ వున్నట్లులేదు. కేవలం కమలాపండ్లు తినడానికని ఆస్పత్రి స్పెషల్‌వార్డులో చేరినట్లుగా వుంది వాలకం.

వారినిగురించి ఊహాగానం చేశారు వెంకట్రావు దంపతులు.

ఆ సాయంకాలం వెంకట్రావును చూడ్డానికి ఇంకొందరు ఆఫీసు మిత్రులూ, దూరపుబంధువులూ వచ్చారు.

మల్హోత్రా కూతూరూ, దానితోబాటే దాని మొగుడో మరెవడో ఒక గళ్ళచొక్కావాడు వచ్చాడు.

వోహ్రాను చూడడానికి వో పాతికమంది వచ్చారు. అతడికి ముక్కులో గొట్టం, చేతిరక్తనాళాల్లోకి గొట్టం, మూత్రానికి గొట్టం, పొట్ట పైకి లేచి కిందపడడంతప్ప మనిషిలో ఇంకేమీ చలనం లేదు.

కాటుకకళ్లవాడింకా రోగిష్టిలా సవ్యంగా మంచంమీద పడుకోనన్నా పడుకోలేదు, వాడికి విజిటర్స్ వచ్చారు.

అయిదోమంచం ఖాళీగా వుంది.

విజిటింగ్ సమయం అవగానే అందరూ వెళ్లిపోయారు. లక్ష్మికూడా వెళ్లిపోయింది.

... .వెంకట్రావు పరికించాడు................

మల్హోత్రా దగ్గర అతడి కూతురు నిల్చునివుంది. పాపం అమ్మాయి గారికి తీరిక దొరికింది కాబోలు...

పడకదుప్పటి సరిచేసింది. నర్స్‌ని పిలిచి ఏదో అడిగింది. నాన్నా, నాన్నా-అని పిలిచింది. చలనంలేదు. కాస్సేపటికి సోఢీ వచ్చాడు. అమ్మాయిని పలకరించాడు. మల్హోత్రా దగ్గరకు వెళ్లాడు.

'మల్హోత్రా! మల్హోత్రా!' అని అదే పనిగా అయిదారు సార్లు పిలిస్తే - గుహలోపలినుంచి ముసలి పులి గర్జించినట్లు 'ఊ' అన్నాడు మల్హోత్రా....

'మల్హోత్రా ! చాయ్ తాగావా ?'

'వద్దు...చాయ్ వద్దు...చావు కావాలి...చావు'...

'అట్లా అనకు...అట్లా అనకు...'

'అది వచ్చిందా... ఆ దొంగ కుంక...'

'సోంధీ ఇరకాటంలో పడ్డాడు...అమె తలొంచుకు నిల్చుంది అపరాధినిలా...

'వచ్చింది...పూనమ్ ఇక్కడే వుంది'...'

'ఆ వెధవ?' కొడుకుమ కాబోలు—

'రాజేష్ మధ్యాహ్నం వచ్చి వెళ్లాట'...అసత్యమేగాని ప్రియమ్ బ్రూయాత్...

'ఊ'

'డాక్టర్ వచ్చాడా ?' సోంధి అడిగాడు. జవాబు లేదు. ఇంకా రెండు మూడు ప్రశ్నలు అడిగాడు. జవాబు లేదు. మల్హోత్రా లోని ప్రాణాన్ని తనకు కొడుకూ కూతురు దూరమయిన బాధతప్ప ఇంకేనిజమూ స్పృశించడం లేదన్నమాట - మిగతావేమీ కనపడవు ..వినపడవుఅదోవిధమైన సమాధి—

అరగంట అట్లాగే నిలబడి నిలబడి పూనమూ, సోంధీ కూడా వెళ్లిపోయారు.

రాత్రి తొమ్మిది దాటింది.

అప్పుడు ప్రక్కమంచం ఆయన వెంకట్రావును పలకరించాడు పేరు ఆహుజాట. సింధిలట...దేశం చీలినాక పాకిస్తాన్ నుండి వచ్చేశారట చీఫ్ఇంజనీర్‌గా రిటైరయినాడట — మూత్రకోశంలో ఏదో గొడవ...పరీక్షలకని ఆస్పత్రిలో చేరమన్నారట .. ఒకే ఒక కొడుకట...వాడు ఎలక్ట్రికల్ ఇంజనీరట...సాయింత్రం వచ్చాడట...ఇవన్నీ చెబుతూ వచ్చి హఠాత్తుగా 'ఏమండీ రావుగారూ మీకు దేవుడిమీద నమ్మకం వుందా ? అనడిగాడు.

'ఏమిటి ఆలా అడిగేస్తున్నారు..'

'నాకు మాత్రం మొదట వుండేది కాదు...తర్వాత ఒక సంఘటనతో ఏర్పడింది ... అంటూ చెప్పడం మొదలెట్టారు.

తాను అసిస్టెంట్ ఛీఫ్ ఇంజనీర్‌గా సింధ్‌లో పనిచేస్తున్న రోజులలో క్యాంప్ వెళ్లేవాడట. తనతోబాటు ఒక మనిషి వుండే వాడు—వాడే వంట వాడూ, బంట్రోతూను...ఒకసారి ఒక కొండ ప్రాంతం వూరికి వెళ్ళి ఒక నెల వుండాల్సి వచ్చిందట....అక్కడో బంగళా ఇచ్చారుట. తోటలోవున్న అవుటవుస్‌లో ఆఫీసు పెట్టుకున్నాడు. రోజూ అందమైన తోటమధ్య ఆ ఆవుటవుస్‌లో కూచుని ప్రొద్దున్నుండి మధ్యాహ్నందాక కాగితాలు చూచు కునేవాడు...చలినివారణ కోసం గది మూలలో పెద్ద కుంపటి వుండేది. హాయిగా వెచ్చగా తదేకంగా పని చేసుకునేవాడట ... బొద్దుగావుండే నల్ల పిల్లి ఒకటి రోజూ వచ్చి మేజా క్రింద తన పాదాల దగ్గర, వెచ్చదనాని కోసం, పడుకునేది. నాలుగయిదు గంటలపాటు తన పని చూసుకుంట్ను్నటే అది అట్లాగే పడుకుని వుండేది. తాను లేవగానే అదీ లేచేదిట. కొన్నాళకు ఆ పిల్లి తన పాదాల సందున పడుకోవడం అన్నది బాగా అలవాటయి పోయి దానిని గమనించడం మానివేశాడట.

రెండు మూడు వారాల తర్వాత ఒకనాడు ప్రొద్దున్నే వెళ్ళి కూచుని పని మొదలెట్టాడట...మధ్యాహ్నం పని ముగిశాక లేవ బోతూ ఎందుకో కాళ్ళ దగ్గర చూశాడట—

తన పాదాల నడుమ చుట్టగా చుట్టుకుని ఒక త్రాచుపాము పడుకుని వున్నదిట !

పై ప్రాణాలు పైనే ఎగిరిపోగా...నెమ్మదిగా దేవుడి పేరు చెప్పు కుంటూ ... తీసేలోగా పాదాల మీద కాటేస్తుందేమో— దేవ దేవా ... కావరావా....అనుకుంటూ పాదాలు తీశాడు ... అప్పుడు ఆపాము జర జరా పాకి తోటలోకి వెళ్ళిపోయింది...

నౌకరుని పిలిచి అడిగాడు... ..

'ఆ నల్ల పిల్లి ఏమయింది—'

'అది వారం క్రింద ఒకనాడుదయం తోటలో చచ్చిపడి వుందండి'
...తీసి పారేయించాను... అని చెప్పాడు వాడు...

అయితే—

అయితే — ఈ వారం రోజులనుండి

వారం రోజులనుండి—

తన పాదాల దగ్గర పడుకున్నది—

పడుకున్నది—

పాము !

పామే ? బాబోయ్...ఈ వారంలో ఎన్నిసార్లు పాదాలు కదిలించాడు తాను...ఎన్నిసార్లు పాదం దానికి తగిలిందో కాని ఆ విష సర్పం తన్ను కాటేయలేదు...

" 'భగవాన్ ! నువ్వున్నావు సుమీ ... వుండడమే కాదు ... ఈ మూర్ఖుడిని రక్షించావు ... వీడు నిన్ను మరిచినా నువ్వు వీడిని మరవలేదు' అనుకున్నాను సుమండీ ..రావ్‌జీ! అనాటినుండి ఐ ఏమ్ ఏగాడ్స్ మేన్!" అన్నాడు అహూజా.

వెంకట్రావుకు నవ్వొచ్చింది. పాము కూడా దేవుడి ఏజెంటన్న మాట...తకిరమని అవిశ్వాసాన్ని విశ్వాసంగా మార్చివేసింది...

శివుడి ఆజ్ఞ లేనిదే అన్నారు కదా వాట్ ?

అవీ ఇవీ కబుర్లు చెబుతూ రాత్రి నిద్రపోయారు.

మరుసటి రోజుదయం లేచి వార్డ్‌బాయ్ సాయంతో పది గజాలు నడిచాడు వెంకట్రావు. అయాసం ! నెమ్మదిగా ఒక బెంచీ మీద కూల

బడ్డాడు...పాయ్‌ఖానాలోకి వెళ్ళి వచ్చేసరికి అట్లాంటిక్ మహాసముద్రాన్ని ఈది వచ్చినట్లుంది ... గుండె ఠక ఠక మని తలుపులు కొట్టినట్లు కొట్టు కుంటూంది.

ఉన్నట్లుండి వో[హా మంచం దగ్గర హడావిడి మొదలయింది.

ఇద్దరు డాక్టర్లు పరుగెత్తుకొచ్చారు. నర్సులు ఇటూ అటూ 'ట్రే' లు పట్టుకొని పరుగెడుతున్నారు. వో[హా మంచం చుట్టూ తెరలుపెట్టారు. ఇంజక్షన్ కాబోలు యిచ్చారు. ముక్కులోకి ఇంకో గొట్టం పెట్టారు. గొంతు లోని కఫాన్ని బయటికి తీశారు. గుండెదగ్గర మర్దన చేస్తున్నారు. వో[హా భార్య 'హాయ్ హాయ్' అంటూ సన్నగా ఏడుస్తూ తలపట్టుకొని చతికిల పడింది.

'ఆక్సిజన్ ! ఆక్సిజన్'

పరుగెత్తారు. సిలిండర్ తెచ్చారు.

ఈ పతాక సన్నివేశపు ఆయుస్సు పదిహేను నిమిషాలు.

పదహారవ నిముషం -

వో[హా ప్రాణం దేహం నుండి సెలవు తీసుకుంది.

గొల్లుమన్నారు.

డాక్టర్లు నర్సులు రణరంగంలో ఓడిపోయిన సైనికుల్లా తలవంచు కుని వెళ్ళిపోయారు.

ట్యూబులు, ట్రేలు, గొట్టాలు, పరికరాలు - యుద్ధ రంగంలో ఆయుధాలవలె చెల్లాచెదురుగా పడివున్నాయి.

ఆయ్యో - ఏమండీ

అయ్యయ్యో - నా తండ్రీ

నాన్నగారూ - ఏమండీ - బాబూజీ - హాయ్‌రామ్ - అయ్యో ... మీకింతలోగా - అయ్యయ్యో ... పాడుచావు నాకు రాకూడదా ....

వికారంగా వికృతంగా, అసహ్యంగా ఏడుపులు ... ఏడిస్తే వెన క్కొచ్చిన ప్రాణం ఒక్కటుందా .... అయినా ఏడుపే ... ఏడుపునాక ప్రదర్శనగా చేస్తారెందుకు - అంతగొడవ చేస్తారెందుకు - మృత్యువన్న మహాసత్యం ఎదుట హుందాగా నిలబడరెందుకు -

నీకెమిటోయ్ వెంకట్రావ్ ... మెట్ట వేదాంతిలా కల్లిబొల్లి కబుర్లు ఎన్నయినా చెప్పగలవు ...

నర్సు వచ్చింది ... 'మీరు కావాలంటే పక్కగదిలో వో మంచం ఖాళీగా వుంది ... అక్కడ వెళ్ళి పడుకోండి ...' అంది.

'అబ్బే ఫరవాలేదు.' అన్నాడు వెంకట్రావు. చావంటే భయంలేదు చావుకోసం ఏడిచే ఏడుపులు వినడం రోతగా వుంటుంది. అది కాఠిన్యమా - క్రౌర్యమా - ఏమో -

ఏడుపులయ్యాయి. క్రొత్తవారొచ్చారు. కొడుకులొచ్చారు. కోడ ళ్లొచ్చారు. కూతుళ్లల్లుళ్లొచ్చారు. కావలసినవాళ్లొచ్చారు. తలో ఏడుపూ ఏడి చారు. కళ్లు తుడుచుకొన్నారు. ముక్కు చీదుకున్నారు. తలలు ఒంచు కున్నారు. వరాండాలోకి వెళ్లారు. అక్కడ కూచుని మళ్ళీ ఏడిచారు.

మధ్యలో స్ట్రెచ్చర్ వచ్చి ఆహుజాని తీసుకెళ్ళింది.

బ్రెక్‌ఫాస్టువస్తే వద్దు పొమ్మన్నాడు వెంకట్రావ్.

ఇంకో స్ట్రెచ్చర్ వచ్చింది.

వో మహా దేహాన్ని పడుకోబెట్టి తెల్లగుడ్డ కప్పారు.

తెల్లజెండా! ప్రాణానికీ మృత్యువుకూ జరిగిన పోరాటంలో శాంతి బావుటా.

స్ట్రెచ్చర్ చరచరా వెళ్ళిపోయింది. వరుసగా బంధుమిత్రులు దానివెంట నడిచారు. భూషణ్ అల్మారాలో వున్న గుడ్డల్ని, డబ్బాల్ని, వస్తువుల్ని బుట్టలోకి, సంచుల్లోకి సర్దుతున్నాడు. అయిపోయింది. తాము వచ్చిన పని అయిపోయింది. ముక్కు చీదుకుంటూ అన్నీ సర్దాడు.

'వస్తాను రావ్‌సాబ్ !' అంటూ భోరున ఏడిచేశాడు.

అతడి జబ్బను నిమిరాడు రావు.

భూషణ్ బరువుగా నడిచాడు బయటకు.

బయటకువెళ్ళిన శ్రీమతి వోహ్రా లోపలికి వచ్చింది. 'హేయ్‌రామ్ ! నేనేమి చేయన్రా భగవంతుడా !' అని అంగలార్చుతూనే ముక్కు కళ్లు తుడుచుకుంటూనే అల్మారా తలుపులు తెరిచింది. పైనుండి క్రిందదాక పరిశీలించి చూచింది. మంచం కింద చూచింది. ఇటూ అటూ చూచింది. తమది ఏ చెంచావో ఇక్కడ వుండిపోతుందేమో ... అన్నీ చూచాక, ఏమీ వుండిపో లేదని తెలిశాక - 'అయ్యోరామా !' ఆయన్ను తీసుకువెళ్ళిపోతివే ! - నా తండ్రీ - ఇక నేను ఎందుకుండడంరా తండ్రీ -' అంటూ బయటికి నడిచింది.

'చెంచాలు వెతికేందుకు'- అనుకున్నాడు వెంకట్రావు.

అమెరికాలో వోహ్రా పెద్దకొడుకు ఏంచేస్తుంటాడు - మేన్ హాటన్‌లో షాపింగ్ చేస్తుంటాడా ? న్యూయార్కు నైట్‌క్లబ్‌లో న్యూడ్ నృత్యం చూస్తుంటాడా ? ఎవరికి ఎవరు ... ఏది ముఖ్యం ... అనుబంధమా ... అమెరికాలో వుద్యోగమా - మొ గు డి ప్రా ణ మా, స్టెయిన్లెస్‌స్టీలు చెంచానా ...

ఆలోచనల్లోనుండి బయటపడేసరికి పన్నెండు దాటింది.

లక్ష్మివచ్చింది.

ఆ మంచం ఖాళీగా వుంది. విషయం గ్రహించి వణికి పోయింది. వార్డుబాయ్ వచ్చాడు. 'దొంగపీనుగులు నెల రోజులకు పైగా రాత్రింబవళ్లూ చాకిరీ చేయించుకున్నారండీ ... రూపాయ డబ్బులన్నా ఇవ్వకుండా చెక్కేశారు... దుర్మార్గులు -' అంటూ గది తుడవసాగాడు.

'లక్ష్మీ ! నీతి ఏమిటి -?' అన్నాడు వెంకట్రావు.

'మనం వెళ్లేప్పుడు ఇద్దాములెండి.' అంది

రెండింటికి ఆహూజాని మళ్లీ మంచం మీదకు చేర్చారు.

కాస్త అలసినట్లున్నాడంతే ... తలగడా కానుకుని కూర్చునే విమర్శ మొదలెటాడు ఆహూజా.

ఈ డాక్టర్లంతా పసికుంకలండీ ... ఏమి చెయ్యాలో ఎవడికీ తెలీదు-మన దేహం ప్రతివాడికి ప్రయోగశాలన్నమాట - అడ్డమైన నాలుగో సంవత్సరం వాడూ రావడం ... ఒకడు సూదితో పొడవడం - ఇంకోడు రక్తం తీసుకోవడం - అటుపొడవడం ఇటుపీకడం - నాలుక జాపమనడం - కళ్ళు గరవేయ మనడం ... ఛీఛీఛీ ... డిగ్నిటీ లేదు, సొడూలేదు - ఈ ఆస్పత్రిలో మనుష్యులు చచ్చిపోక బ్రతుకుతారుటండీ ... ఎవడన్నా బతికితే అది ఆ పరమాత్ముడి చలన - అంతేగాని ఈ అజ్ఞానుల వైద్యం వల్లకాదు ...

అన్నీ విన్నాడు వెంకట్రావు.

— సాయంకాలం దీపాలు పెట్టేదాక వుండి వెళ్ళిపోయింది. లక్ష్మి.

ఆహూజాకూడా డాక్టర్‌తోపోరాడి డిస్‌ఛార్జి చేయించుకుని కొడుకుతో బాటు వెళ్ళిపోయాడు. వెళ్ళిపోతూ. వెళ్ళిపోతూ, వెంకట్రావుతో అన్నాడు-

'రావ్-సాబ్-నేను రాజేంద్రనగర్-డి- 191 లో వుంటున్నాను. ఇంట్లో టెలివిజన్ కూడా వుంది. యు కెన్ ఎంజాయ్ ఇట్...రండి...'

తల వూచాడు వెంకట్రావు. లోలోపల నవ్వుకున్నాడు.

ఆ రాత్రి మల్హోత్రా కూతురూ, కొడుకూ వచ్చి కాసేపుండి వెళ్ళి పోయారు. సోంధి రాలేదు.

ఆ మర్నాడుదం బెనర్జీ, ఛటర్జీల మంచం మీదకు ఇంకో ఘోషాల్ మోషాయ్ వచ్చి రావడం—

రావడం రావడం తుఫానులా వచ్చాడు. పెళ్ళాంతోబాటు వచ్చాడు. మంచంమీద పద్మాసనం వేసుక్కూచున్నాడు. బెల్ నొక్కాడు. వార్డ్ బాయ్ వచ్చాడు.

'బాయ్ ! నర్సుని పిలు--'

నర్స్ వచ్చింది.

'సిస్టర్ !.... నాకు మధ్యాహ్నం నాన్ వెజిటేరియన్ మీల్సు రెండు పంపండి ... ఫ్రూట్సుకూడా పంపండి—' అని హుంకుంజారీ చేశాడు. వాళ్ళావిడ అద్దం ముందు పెట్టుకుని తల దువ్వుకో సాగింది. ఆయనేమో సిగరెట్టు తాగుతూ వారపత్రికేదో తిరగవేయసాగాడు. మధ్య మధ్య 'ఏక్లే చలో రే, అని రాగం ఆలాపిస్తున్నాడు.

వార్డ్‌బాయ్ చెప్పాడు వెంకట్రావుతో —ఆయన హార్ట్ పేషెంటట. చెకప్‌కోసం వచ్చాడట. ఆరోగ్య మంత్రిత్వశాఖలో అసిస్టెంట్ సెక్రటరీట....

ఆదీకథ--అనుకున్నాడు వెంకట్రావు.

ఆ రోజు గడిచింది మరుసటిరోజు మధ్యాహ్నం డాక్టర్ గుప్తావచ్చి చూశాడు-- ఇంకో రెండురోజులలో మీరు వెళ్ళిపోవచ్చు-- అన్నాడు. లక్ష్మిగంటలు లెక్కపెట్టుకోసాగింది.

ఘోషాల్ వెళ్ళిపోయాడు.

గదిలో ఐదింట మూడు మంచాలు ఖాళీ.... వెంకట్రావూ మల్హోత్రా వున్నారు.

సాయంకాలం, కాళ్ళదగ్గర గది మధ్య మంచంమీద పాత పరుపు మీదే కొత్తదుప్పటి పరిచాడు వార్డ్‌బాయ్, తలగడాకు గలేబు మార్చాడు. ఆ వెనకాలే దంపతులు వచ్చారు. ఆవిడ అవగుంఠనమూ అదీ చూస్తుంటే ఉత్తరప్రదేశ్ వాళ్ళలా వున్నారు. అతడు సంపన్న రైతు కుటుంబపు బిడ్డలా వున్నాడు. ఆమంచాన్ని ఆక్రమించే ముందుగా ఎందుకయినా మంచిదని-వార్డ్‌బాయ్‌ని అడిగాడు'....ఈ మంచంమీద ఎవ్వరయినా...?'

అది వోహ్రా మంచం.

'అబ్బే-అదేమీ లేదు. ఈ మంచం చాల మంచిది' అని హామీ ఇచ్చాడు వార్డ్‌బాయ్.

నిశ్చింతగా మంచం ఎక్కి పడుకున్నాడు రైతురాజు, కిర్రు కిర్రు మన్నాయి మంచం స్ప్రింగులు-

ఆహా ! మంచం నవ్వుకుంటూంది అనుకున్నాడు వెంకట్రావ్.

రాత్రి ఎప్పుడో మెలకువ వచ్చి చూస్తే రైతుబిడ్డ నిద్రపోతున్నాడు. అతడి కాళ్ళ దగ్గర తలపెట్టుకుని నిద్రపోతోంది అతడి పెళ్ళాం.

ఆ మరునాడు డ్రెస్సింగప్పుడు మల్హోత్రా అరవలేదు. ఆయన కొడుకు వచ్చి వెళ్ళాడు. సోంధి వచ్చి వోగంట ఆ మంచం ప్రక్కనే కుర్చీలో కూర్చుని వెళ్ళిపోయాడు.

రెండు రోజులయ్యాయి.

రైతుకు ముక్కులోకి, చేతికి రబ్బరు గొట్టాలు [illegible]ారు. హైపర్ టెన్షన్ట [illegible]అవన్నీ చూచి భయపడి శ్రీమతి రై[illegible]గా ఏడుపు మొదలెట్టింది. అతడి మిత్రులు ఎంతో సముదాయి[illegible]రు కాని అవన్నీ శుభసూచనలు కావని ఆమె గట్టి నమ్మకం. ఏదో రానున్న అపాయానికి ఇవి ప్రతినిధులని ఆమె భయం. హుక్కా పీల్చవచ్చునా అని రైతురాజు సంశయం.

ఆ మర్నాడు మధ్యాహ్నం వెంకట్రావు భోజనం ముగిశాక వోగంటకు డాక్టర్ గుప్తా వచ్చాడు. 'నేడు పన్నెండవరోజు కదా కుట్లు విప్పుతాను....' అన్నాడు. విప్పాడు.

బాధను పెదాలక్రింద అణిచిపెట్టుకున్నాడు వెంకట్రావు. లక్ష్మి వరండాలో నిల్చుంది. బ్యాండేజి కడుతుంటే తన బాధను మరచిపోవాలని, డాక్టరు నడిగాడు వెంకట్రావు.

'లోపల ఏ కత్తెరనీ మరచిపోలేదుకదా...'

గుప్తా నవ్వాడు 'కత్తెరలు అంత చవకనుకున్నారా ఏమిటి ?

ఇద్దరూ నవ్వారు.

వీళ్ళిట్లా నవ్వడం ఆరైతు పెళ్ళానికి బొత్తిగా నచ్చలేదు. తన భర్తకు ఇంత 'సీరియస్‌గా' వుంటే... అ పరిసరాల్లో ఎవరికయినా నవ్వెట్లావస్తుందో....

"సాయంకాలం డిశ్చార్జి చీటీ వస్తుంది – వెళ్ళిపోవచ్చు – వో నెల దాకా విశ్రాంతిగా వుండాలి — తేలిక ఆహారం తీసుకోండి — నెలయ్యాక వోసారి వచ్చి కనుపించండి — అన్నాడు గుప్తా.

"థాంక్యూ డాక్టర్ —"

గుప్తా వెళ్ళాడు.

లక్ష్మి — హనీమూన్ ప్రయాణానికివలె సంతోషంగా కబుర్లు చెబుతోంది.

నాలుగ్గంటలిట్టే గడిచాయి. లక్ష్మి వస్తువులన్నిటినీ సర్దసాగింది. డిశ్చార్జిచీటీ వచ్చింది.

ఆమె భయాన్ని ఎగతాళి చేశాడు వెంకట్రావు. "ఆ రోజే నే చెప్ప లేదూ ...."

ఆమె మనసులో భయం తొలగిపోయింది. పెద్దఖాళీ ఏర్పడింది. ఆ ఖాళీనిండా సంతోషం, సిగ్గు, ఆశ, ఆనందం, భవిష్యత్తును గురించిన ఊహలు — ఏవేవో కుక్కుకుంటున్నది ఆవిడ. వస్తువులన్నీ సంచిలోకి, బుట్టలోకి కుక్కుతూంది.

హఠాత్తుగా మల్హోత్రా మంచంవైపు చూశాడు వెంకట్రావు.

అయ్యో ! అదెప్పుడు ?

చివరి క్షణాన ఎవ్వరూ లేరా —

లక్ష్మిచూస్తే భయపడుతుంది, నెమ్మదిగా లేచాడు వెంకట్రావు.

రైతూ రైతుపెళ్ళామూ — 'ఇంటికి వెళ్ళిపోదామా ? ఎట్లా వెళ్ళిపోవడం —'' అవి చర్చించుకుంటున్నారు.

లక్ష్మి ఆసరాగా నెమ్మదిగా మంచం దిగాడు వెంకట్రావు.

పూనమ్ వెక్కిళ్ళతో ప్రవేశించింది. మల్హోత్రామంచాన్ని చేరింది.

'పితాజీ !' అని బావురుమంది.

లక్ష్మి తిరిగి చూచింది... 'పదండి .. వెళ్ళిపోదాం—'

లక్ష్మినానుకుని వెంకట్రావు వరండాలోకి నడిచాడు.

సిస్టర్ ఎదురయింది— "ఇంటికి వెళ్ళిపోతున్నారా ?'

తలవూచి నమస్కారం చేశాడు వెంకట్రావు.

సోంధి హడావిడిగా వస్తున్నాడు.

వెంకట్రావు, లక్ష్మి లిఫ్ట్‌ని చేరారు,

వెనక, ఆ గదిలోనుండి పూనమ్ రోదన విన్పిస్తూంది

లిఫ్ట్ కిందకు దిగింది. నడుస్తున్నాడు వెంకట్రావు.

మల్హోత్రా కొడుకు కళ్ళొత్తుకుంటూ పరుగెత్తుకొస్తున్నాడు.

లక్ష్మి టాక్సీకోసం వెళ్ళింది. వెంకట్రావు వరండాలో బెంచీమీద కూర్చున్నాడు.

స్ట్రెచ్చర్ తోసుకుని వస్తున్నాడు వార్డ్‌బాయ్ — దానిమీద పడుకో బెట్టిన మనిషిమీద కప్పిన దుప్పటినిండా తడితడిగా నెత్తుటి మరకలు.

స్ట్రెచ్చర్ ఆపి అడిగాడు వార్డ్‌బాయ్— 'సార్! వెళ్లిపోతున్నారా?' ప్రక్కనేవున్న బుట్టలోంచి లక్ష్మి పర్స్‌తీసి, దానిలోంచి రెండు రూపాయలు తీసి వాడికిచ్చాడు వెంకట్రావు.

'ఆత్మహత్యకేస్సార్—' అని చిరునవ్వుతో వార్తనందించి స్ట్రెచ్చర్ తోసుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడు వార్డ్ బాయ్.

లక్ష్మి వచ్చింది – 'టాక్సీ వచ్చింది–'

నడిచి ఆస్పత్రి బయటికి వచ్చారు దంపతులు.

నైట్‌డ్యూటీ నర్సులు మాట్లాడుకుంటూ, నవ్వుకుంటూ వస్తున్నారు.

టాక్సీలో ఎక్కికూచున్నాడు వెంకట్రావు.

లక్ష్మి ఎక్కింది. తలుపువేశాడు డ్రైవర్.

చుట్టూచూశాడు వెంకట్రావు.

టాక్సీలు, కార్లు, సైకిళ్ళు, ఆటోరిక్షాలు, సంజెవెలుతురు, ట్రాఫిక్ కాన్స్టేబిల్, చెట్లు. రోడ్డు, భవనాలు ఆఫీసునుండి ఇళ్లకు వెళ్తున్న ఉద్యోగుల్ను, విధిదీపాలు .. వోల్టేజ్‌లు మల్హోత్రాలు– అహూజాలూ గాంధీలు— బెనర్జీలూ చటర్జీలు — పూనమ్‌లు సోంధీలు— గుప్తాలు — సర్దార్జీలు– వెళ్తున్నారు, వెళ్ళుతున్నారు, వెళ్ళుతూవున్నారు.

- జీవితం కళకళలాడుతూ, గలగలలాడుతూ వుంది.

నిండుగా వుంది; క్రొత్తగావుంది.

పెద్దగా నిట్టూర్చాడు వెంకట్రావు.

టాక్సీకదిలింది.